

КОНЦЕПТУАЛЬНА МОДЕЛЬ ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОКОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ

CONCEPTUAL MODEL OF CREDIT POLICY FORMATION AT THE DAIRY INDUSTRY ENTERPRISES IN UKRAINE

Василь БЕЛОЗЕРЦЕВ,
Дніпропетровський національний університет

Vasyl' BYELOZERTSEV,
Dnipropetrovsk National University

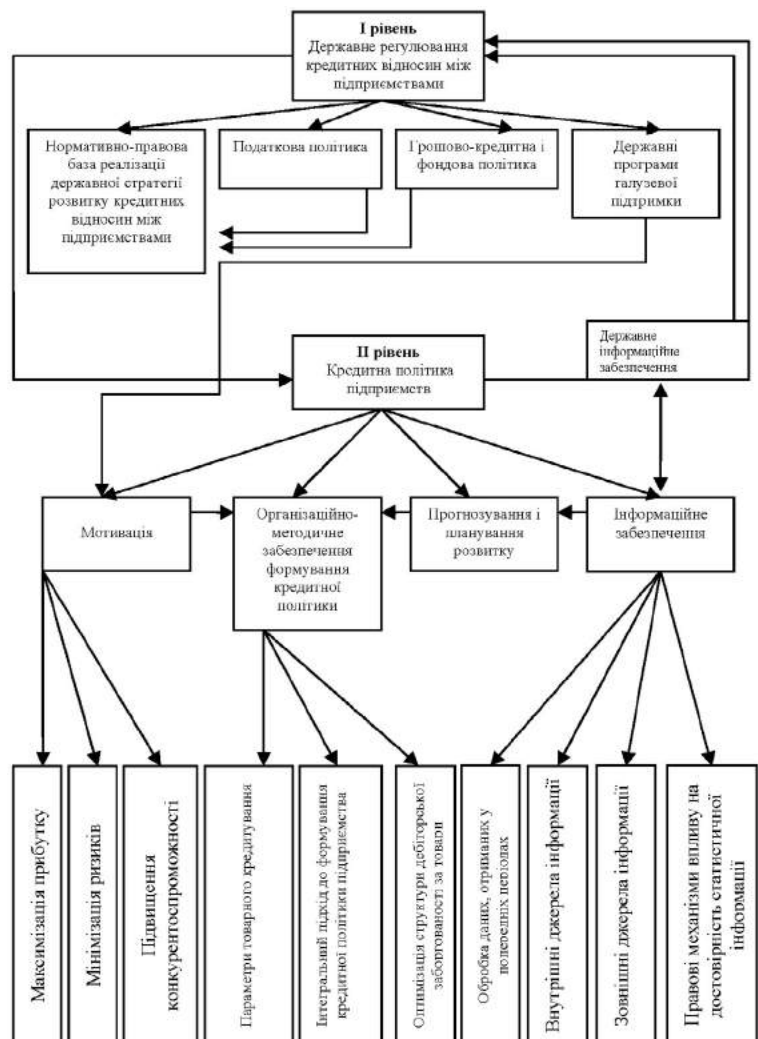
Слід зазначити, що у світлі теоретичних питань щодо регулювання кредитних відносин між підприємствами України та аналізу їх існуючого стану між підприємствами молокопереробної галузі викреслюється необхідність розробки концептуальної моделі формування кредитної політики підприємств. Така модель повинна охоплювати питання товарного кредитування та кредитних відносин у молокопереробній галузі як на мікрорівні, так і на макрорівні, що забезпечить певний ступінь контролю над процесами товарного кредитування й формування кредитної політики підприємств, їх прогнозованість та нейтралізацію можливих негативних впливів на макроекономічну систему держави в результаті розвитку небажаного сценарію еволюції товарного кредитування.

Проблемам розвитку теорії та практики формування кредитної політики підприємств, управлінню кредитними відносинами (як на макро-, так і на мікрорівні), а також дебіторською заборгованістю підприємств присвячено праці закордонних і вітчизняних науковців-економістів. У більшості наукових досліджень аналізуються окремі аспекти організації кредитної діяльності підприємств, зокрема: дослідження неплатежів; управління дебіторською заборгованістю; кредитний менеджмент на підприємстві; дослідження ризиків товарного кредитування. Дослідження, присвячені безпосередньо кредитним відносинам між підприємствами, зосереджені

ведено на **рисунку**. Ця модель має 2 рівні: макрорівень і так званий мікрорівень, рівень управління підприємством. Обов'язковим елементом концептуальної моделі, що пропонується, є така теза: **державна активність на макрорівні повинна створювати умови, що сприятимуть досягненню державних макроекономічних цілей завдяки активності на мікрорівні окремих суб'єктів господарювання.**

Державний рівень (макрорівень) управління включає елементи регулюючих механізмів: закони та підзаконні акти реалізації державної стратегії кредитного розвитку держави, податкову, кредитну та фондову політику, механізми інституціонального впливу на розвиток кредитних відносин між підприємствами через органи державної влади та організації, підпорядковані державі, громадські організації тощо.

Рисунки. Концептуальна модель формування кредитної політики підприємств молокопереробної галузі України

Статтю присвячено дослідженню проблем формування кредитної політики підприємств молокопереробної галузі України. Визначено актуальні проблеми товарного кредитування, що потребують їх практичного розв'язання. Обґрунтовано об'єктивну необхідність державного управління процесами товарного кредитування та розроблено концептуальну модель формування кредитної політики підприємств молокопереробної галузі України.

The article describes the investigation of problems with credit policy formation at the dairy industry enterprises in Ukraine. Pressing problems of commodity credit, which need practical solution, have been defined. Objective necessity of government control over commodity credit processes has been grounded and conceptual model of credit policy formation at the dairy industry enterprises in Ukraine has been developed.

переважно на мікрорівні.

Визначаючи важливість та практичну значимість таких напрацювань, можна зазначити, що в цілому відчувається дефіцит глибоких теоретичних досліджень та практичних рекомендацій стосовно вирішення проблем формування й удосконалення кредитної політики підприємств із позицій комплексного підходу, а отже, впливу на економічну систему в цілому. Недостатніми є розробки щодо науково-методичного забезпечення реалізації кредитної політики підприємств. Особливу увагу слід звернути на багатогранність зазначеної проблематики, що обумовлена складністю й різноманітністю взаємодії суб'єктів та об'єктів кредитних відносин.

Метою статті є розробка й теоретичне обґрунтування концептуальної моделі формування кредитної політики підприємств молокопереробної галузі України.

Запропоновану нами концептуальну модель формування кредитної політики підприємств молокопереробної галузі на-

Джерело: розробка автора

Таблиця 1. Параметри пересування вартості товару по торговельному ланцюгу з огляду оподаткування доданої вартості та прибутку суб'єктів господарювання*

Параметри	Дистриб'ютор (виробник)				Торговельна мережа			
	Торговельна націнка	25 %				25 %		
Реалізація у даному звітному періоді, % від обсягу надходження	100 %				50%			
Вартість товару, що рухається по торговельному ланцюгу	Вхідна вартість без ПДВ	Вхідна вартість з ПДВ	Вихідна вартість без ПДВ	Вихідна вартість з ПДВ	Вхідна вартість без ПДВ	Вхідна вартість з ПДВ	Вихідна вартість без ПДВ	Вихідна вартість з ПДВ
	НС ¹	1,2 *НС	1,25* НС	1,5* НС	1,25* НС	1,5* НС	0,7813* НС	0,9376* НС
Податковий кредит	0,2* НС				0,25* НС			
Податкове зобов'язання	0,25* НС				0,1563* НС			
ПДВ ² , призначений для сплати до бюджету	0,05* НС				-0,0937* НС			
Податок на прибуток ³ , призначений для сплати до бюджету	0,0525* НС				0,0328* НС			
Надходження до бюджету ПДВ та податку на прибуток					0,0416* НС			

¹ Первісна вартість (Historical Cost); ² Ставка податку на додану вартість 20% [4]; ³ Ставка податку на прибуток 21% [4].
* Джерело: розробка автора

При створенні концептуальної моделі вималюється відповідна структура методів, що застосовуються на макrorівні управління кредитною діяльністю господарюючих суб'єктів, а також регулюючих механізмів:

1. Методи економічного стимулювання.
2. Методи планування. Включають групу методів, які передбачають проведення планово-дослідницьких робіт, що передують соціально-економічному розвитку.
3. Правові методи. Здійснюють регулюючий вплив через правове регулювання конкретних видів діяльності, систему державних стандартів і методів прямого адміністрування.
4. Методи соціального регулювання. Впливають на розвиток ринку певних видів товарів через громадські рухи, різні недержавні організації.
5. Методи політичного регулювання. На розвиток ринкових можливостей впливають шляхом надання різного роду прав і свобод: права на підприємницьку діяльність, права на власність, надання певного правового статусу окремим територіям та ін.

Серед розглянутих методів провідна роль належить економічним, вплив яких може бути як прямим, так і опосередкованим. Однак в умовах нашої держави не можна нехтувати й адміністративними методами, вплив яких все ще досить помітний.

На державному рівні враховується нормативно-правова база реалізації державної кредитної політики. Пріоритетні напрямки кредитного розвитку реалізуються за допомогою державних або галузевих програм. Розробка й виконання національних програм є прямим стимулюванням кредитної діяльності підприємств. Непрямі методи регулювання кредитної діяльності – це податкове й амортизаційне регулювання; грошово-кредитна й фондова політика; цінове регулювання; політика протекціонізму; законодавство, що регулює правила конкуренції; регулювання міжнародного технологічного обміну.

Одне з центральних місць у регулюванні кредитних відносин на макrorівні займає податкова політика держави. Найбільш впливовим важелем під кутом проблематики, що розглядається, є податок на додану вартість [4]. Ще коректніше було б сказати, що розвиток кредитних відносин між підприємствами безпосередньо впливає на результати фіскальної політики держави у сфері оподаткування доданої вартості суспільно корисних продуктів. А отже, за допомогою регулювання податкових механізмів можна впливати

на розвиток кредитних відносин між підприємствами. Має місце, як зазначено вище, і зворотний зв'язок.

З урахуванням тенденції до експансії великоформатної та розгалуженої торгівлі в роздрібному секторі торговельних взаємовідносин особливу увагу слід звернути саме на податок на додану вартість. Великі торговельні мережі нав'язують контрагентам та впроваджують у практику своєї діяльності необґрунтовано великі терміни відстрочки платежу постачальнику продукції [1]. Щодо податку на додану вартість, то великі торговельні мережі, маніпулюючи фактичними залишками товару на власних складах та строками погашення власної кредиторської заборгованості, фактично ухиляються від сплати ПДВ, мінімізуючи свої зобов'язання перед бюджетом з ПДВ у поточному звітному періоді. Можливість таких схем закладена, з одного боку, в основний принцип розрахунку ПДВ, призначеного для сплати до бюджету, з другого – у фундаментальних засадах підприємницької діяльності.

Вищезазначену ситуацію розглянуто на прикладі (див. **табл. 1**).

У табл. 1 розглянуто процес пересування вартості товару по торговельному ланцюгу «дистриб'ютор (виробник) – торговельна мережа (торговельні майданчики великоформатної торгівлі) – кінцевий споживач» з огляду на оподаткування доданої вартості товару, що формується при переміщенні товару від одного суб'єкта економічних відносин до іншого. Ми навмисно абстрагувалися від впливу супутніх операцій, що супроводжують пересування

товару по торговельному ланцюгу. На наш погляд, під даним кутом розгляду зазначеної проблематики вони є фасадними, що вуалюють основну сутність процесів, які протікають.

Враховуючи середньогалузеві показники, в розглянутому прикладі застосовані такі параметри: торговельна націнка дистриб'ютора та торговельної мережі – по 25%; використання товару в звітному періоді у дистриб'ютора наближається до 100% від вхідного обсягу, в торговельній мережі – 50%. Слід зазначити, що великі торговельні мережі, маючи можливість впливати на встановлення великих термінів товарного кредитування, створюють резерви товару, що перевищують їх реальне споживання у звітному періоді на 70-100% [1; 5; 6].

Таким чином, враховуючи вищезазначені параметри пересування вартості товару по торговельному ланцюгу від дистриб'ютора до кінцевого споживача через торговельну мережу, 4,16% первинної вартості товару (вхідної вартості товару в першу ланку торговельного ланцюга) надходять до бюджету у вигляді ПДВ та податку на прибуток.

Отже, зняття напруги в кредитних відносинах між виробником (дистриб'ютором) товару та великою торговельною мережею (в даному випадку маються на увазі необґрунтовано великі терміни товарного кредитування великих гравців роздрібною торгівлі) дозволить збільшити надходження до державного бюджету податку на додану вартість і податку на прибуток підприємств.

Зробити це можна завдяки встановленню граничних термінів товарного кредитування великих торговельних мереж з боку виробників та дистриб'юторів, що не перевищували б середні терміни реалізації окремих груп товарів. Таке нововведення, закріплене на законодавчому рівні, викличе зміни параметрів кредитної політики та процесу просування вартості товару по торговельному ланцюгу, що були описані в табл. 1. Для виявлення ефекту від впровадження в законодавчу базу обмежень щодо термінів товарного кредитування великих торговельних мереж необхідно внести деякі корективи в зазначені вище викладки.

По-перше, завдяки зазначеним змінам відбудеться скорочення резервування товарів торговельними мережами і, як наслідок, збільшення податкового зобов'язання до сплати в бюджет. Якщо абстрагуватися від усіх інших факторних параметрів пересування товару по торговельному ланцюгу, які, на нашу думку, є фасадними, то таке резервування буде скорочене із 70-100% від середніх показників реалізації у звітному періоді до 25% (у

Таблиця 2. Параметри пересування вартості товару по торговельному ланцюгу з огляду оподаткування доданої вартості та прибутку суб'єктів господарювання при законодавчому регулюванні термінів товарного кредитування торговельних мереж*

Параметри	Дистриб'ютор (виробник)				Торговельна мережа			
Торговельна націнка	25 %				25 %			
Реалізація в даному звітному періоді, % від обсягу надходження	100 %				80%			
Вартість товару, що рухається по торговельному ланцюгу	Вхідна вартість без ПДВ	Вхідна вартість з ПДВ	Вихідна вартість без ПДВ	Вихідна вартість з ПДВ	Вхідна вартість без ПДВ	Вхідна вартість з ПДВ	Вихідна вартість без ПДВ	Вихідна вартість з ПДВ
	0,625*НС ¹	0,75*НС	0,7813*НС	0,9376*НС	0,7813*НС	0,9376*НС	0,7813*НС	0,9376*НС
Податковий кредит	0,125*НС				0,1563*НС			
Податкове зобов'язання	0,1563*НС				0,1563*НС			
ПДВ ² , призначений для сплати до бюджету	0,0313*НС				0			
Податок на прибуток ³ , призначений для сплати до бюджету	0,0328*НС				0,0328*НС			
Надходження до бюджету ПДВ та податку на прибуток	0,0963*НС							

¹ Первісна вартість (Historical Cost); ² Ставка податку на додану вартість 20% [4]; ³ Ставка податку на прибуток 21% [4].

*Джерело: розробка автора

межах торговельної націнки), що буде відповідати 80% реалізації товару, який надійшов у звітному періоді.

По-друге, зменшення резервування товару в роздрібній ланці призведе до зменшення обсягів реалізації в оптовому секторі (виробники / дистриб'ютори) на 37,5%.

З урахуванням вищезазначеного нові параметри пересування товару по торговельному ланцюгу відображені в **табл. 2**.

Враховуючи вищеозначені параметри пересування вартості товару по торговельному ланцюгу від дистриб'ютора до кінцевого споживача через торговельну мережу, 9,63% первинної вартості товару (вихідної вартості товару в першу ланку торговельного ланцюга) будуть надходити до бюджету у вигляді ПДВ та податку на прибуток.

Таким чином, запровадження вищезазначених обмежень щодо термінів товарного кредитування великих торговельних мереж дасть змогу збільшити надходження до Держбюджету України від податку на прибуток та ПДВ від молокопереробних підприємств та підприємств роздрібної торгівлі на 131,5%. Поряд із такими заходами слід застосовувати непрямі методи регулювання через податкове законодавство. Збільшить зазначений вище ефект внесення змін до Податкового кодексу України [4] щодо механізму вирахування податкового зобов'язання (суми податку на додану вартість, що належить до сплати в бюджет). На нашу думку, право на податковий кредит з ПДВ логічно повинно виникати тільки при умові одночасного виникнення податкового зобов'язання з ПДВ. Такий механізм дозволить прибрати одну з причин створення необґрунтованих товарних запасів, що у свою чергу вплине на кредитну політику підприємств та процеси товарного кредитування.

Важливу роль у регулюванні кредитної політики підприємств відіграє грошово-кредитна політика держави. Авторем встановлено високий ступінь кореляційного зв'язку забезпеченості ВВП грошовою масою з якістю дебіторської заборгованості між підприємствами (часткою прострочених товарних кредитів у їх загальному обсязі) [2]. Так, наслідки фінансової кризи та події кінця 2008 – початку 2009 року в Україні показали, що в кризових умовах відбувається значна реструктуризація грошових агрегатів. Як свідчать статистичні дані, в зазначений період відбувався значний відтік

грошових коштів з депозитних рахунків банківських установ. Переважна більшість цих коштів знімалася населенням, переляканим можливістю втрати грошей при можливому банкрутстві банківських установ. У таких умовах суттєво зменшується активна частина грошової маси. Під активною частиною ми розуміємо грошову масу, що потенційно може брати участь у розрахунках ринкових агентів. З огляду на вищезазначене та у прив'язці до тематики нашого дослідження пропонується механізм підтримки окремих галузей народного господарства України в кризових умовах та запобігання неплатежам.

Цілями застосування такого механізму вважаємо:

1. Пом'якшення впливу монетарних факторів інфляційних процесів за рахунок зменшення частки готівкової грошової маси, що знаходиться в заощадженнях населення. В умовах кризи та інфляційних очікувань ця грошова маса є потенційним драйвером невиправданого збільшення попиту на ринку споживчих товарів.

2. Ефективний перерозподіл залучених у населення ресурсів за допомогою гібридного ринково-державного механізму серед галузей економіки, що найбільше потребують фінансової підтримки в кризових умовах.

3. Запобігання явищам неплатежів між підприємствами України.

4. Стабілізація фінансово-економічного становища в Україні власними силами без залучення зовнішніх позикових ресурсів, яке потенційно може поставити державу в залежні умови.

Для досягнення окреслених вище цілей пропонуємо такі заходи:

1. З метою зворотного відтоку готівкової грошової маси (заощадження населення) в банківський сектор на законодавчому рівні закріпити можливість підвищення депозитних ставок банківськими установами (всіма або окремими, найбільш стабільними в певних умовах) за наступною схемою:

$$D_{\%} = D_{\%}^b + D_{\%}^g \quad (1)$$

Де $D_{\%}$ – депозитна ставка, що пропонується банківською установою населенню;

$D_{\%}^b$ – депозитна ставка, що виплачуються банківською установою за рахунок власних коштів;

$D_{\%}^g$ – частка депозитної ставки, що компенсується державою, при умові:

а) реальної виплати населенню $D_{\%}$;

б) розміщення залучених щодо даних типів депозитних договорів коштів у вигляді кредитів підприємствам, що належать до списку пріоритетної підтримки (список формується Міністерством фінансів / Міністерством економіки).

Дотримання вищезазначених умов перевіряється уповноваженими органами державної влади або НБУ.

2. Внесення відповідних змін до Закону України «Про банки та банківську діяльність».

3. На законодавчому рівні гарантування повернення залучених щодо даних типів депозитних договорів коштів населенню за будь-яких умов, незалежно від розміру розміщених коштів у банківських установах.

4. Проведення роз'яснювальної роботи серед населення (як додатковий захід).

Слід також зробити особливий наголос на тому, що саме державні органи повинні підтримувати й спрямовувати процеси структуризації сировинних зон та інтеграції, не допускаючи поряд із цим регіональної монополізації ринку, обмеження прав сільськогосподарських організацій. Районним адміністраціям необхідно уважно відслідковувати процеси злиття та поглинання, особливо відносно сільськогосподарських організацій. Механізми такого моніторингу та прийняття адекватних заходів повинні закріплюватись на законодавчому рівні.

Доцільно спрямовувати різноманітні заходи державної підтримки сільськогосподарських виробників молочного напрямку (короткострокові

та інвестиційні кредити з компенсацією частки відсоткової ставки, державний лізинг тощо) через переробні підприємства. Така політика дасть змогу стимулювати розвиток та збільшувати обсяги виробництва молочної сировини саме сільськогосподарськими організаціями (переміщуючи внесок господарств населення на друге місце), що, відповідно, зніме напругу в кредитних відносинах ланцюга «виробник – переробник – дистриб'ютор – торговельні мережі». Впровадження вищезначеної політики особливо актуальне в умовах, коли Україна вже вступила до Світової організації торгівлі.

В умовах, що склалися, певну увагу слід приділяти налаштуванню міцних контрактних зв'язків переробників молочної сировини з її виробниками – фізичними особами. Держава має створити такі умови, які б активізували роботу молочних заводів з населенням через систему районних заготівельних пунктів. Через їх каси можливо здійснювати перерозподіл грошових коштів, що отримують молокопереробні заводи у вигляді кредитів з компенсацією відсоткової ставки. Таким чином кошти будуть опосередковано потрапляти до власників особистих підсобних господарств та йти на цілі їх розвитку. Передана особистими підсобними господарствами молочна сировина потраплятиме на заводи для подальшого перероблення та реалізації у вигляді готової товарної продукції. Цей механізм дозволить розширити сировинну базу молокопереробних заводів, збільшити доходи переробних підприємств та мешканців сільських районів. Місцевим органам влади можна рекомендувати стимуляцію контрактних відношень між переробниками та особистими підсобними господарствами через оренду або передачу на вигідних умовах молокопереробним підприємствам державних інфраструктурних об'єктів, які можна використовувати для збору й первинної обробки молока.

У перспективі сільськогосподарські організації можуть розраховувати на підвищення закупівельних оптових цін тільки за рахунок якості молочної сировини. Підтримка держави може допомогти впровадити технології, які б забезпечували необхідну якість та систему її контролю. Ця підтримка може носити консультативно-інформаційний характер.

Для впровадження своєї політики відносно молочної галузі держава може використовувати галузеві спілки як один із важелів впливу на розвиток відносини у галузі. На даний момент в Україні є три спілки, пов'язані з молочною галуззю: «Спілка молочних підприємств України», «Українська аграрна конфедерація», «Укрмолпром». На наш погляд, дублювання функцій не бажане. У перелічених галузевих спілках та організаціях домінують переробні підприємства та торговельні організації. Для повноцінного представництва всіх учасників молочного ринку в зазначених спілках необхідно збільшити присутність сільськогосподарських організацій та сільського населення, що виробляють молочну сировину. Така інтеграція сприятиме пошуку більш ефективних рішень стосовно координації діяльності в молочної галузі. Слід стимулювати створення споживчих кооперативів, зайнятих збутом молочної сировини та молочних продуктів, що виробляються фермерами та особистими підсобними господарствами. Дані кооперативи повинні мати своїх представників у керівництві об'єднаної галузевої спілки. Держава може наполягти на цьому при визначенні своїх взаємовідносин із даною спілкою. Таким чином, ми бачимо необхідність створення відповідної законодавчої бази, в якій буде обумовлена, по-перше, консолідація існуючих галузевих спілок (які мають відношення до молочної галузі України) та їх об'єднання в єдину галузеву спілку; по-друге, інтеграція представників державних органів та сільського населення, зайнятого виробництвом молочної сировини.

Для участі підприємств у державних програмах галузевої підтримки вони мають відповідати певним критеріям та дотримуватися певних умов. Для комплексного вирішення проблемних питань у сфері формування кредитної політики підприємств, кредитних відносин між підприємствами, товарного кредитування нами пропонується до переліку умов користування державними програмами галузевої підтримки додати обов'язковість застосування розробленої нами економіко-математичної моделі оптимізації структури дебіторської заборгованості підприємства за товари [3]. Параметром, що буде контролюватися з боку держави, є частка простроченої дебіторської заборгованості за товари на рівні підприємства.

Рівень кредитної діяльності підприємств (мікрорівень) складається з таких структурно-функціональних систем: прогнозування й планування розвитку, мотивації, організаційно-методичного забезпечення, а також системи інформаційного забезпечення.

Таким чином, мікрорівень управління визначає поле кредитної діяльності підприємницьких структур, окреслює його межі.

Мікрорівень конкретизує напрями дій окремих суб'єктів господарювання щодо пошуку шляхів розвитку ринкових можливостей для розробки й виведення на ринок кредитних продуктів з метою забезпечення довгострокової фінансової стійкості в конкурентному середовищі.

Визначимо аспекти, що входять у систему мікрорівня:

- отримання прибутку;
- підвищення конкурентоспроможності;
- розробка параметрів товарного кредитування;
- оптимізація структури дебіторської заборгованості;
- застосування інтегрального підходу до формування кредитної політики;
- інформаційне забезпечення прийняття рішень;
- прогнозування й планування розвитку.

ВИСНОВКИ

Таким чином, механізм кредитної діяльності підприємств характеризується складністю структури, наявністю численних елементів зі складними зв'язками, динамічністю й стохастичністю поведінки в цілому й окремих його елементів, існуванням ієрархічних і функціональних підсистем (система прогнозування й планування розвитку підприємства, система мотивації, система організації товарного кредитування, інформаційна система, кожна з яких складається з ряду підсистем). Для формування кредитної політики підприємств, яка б задовольняла всіх учасників ринку та інтереси держави, не призводила до виникнення диспропорцій у певних галузях, зусиль виключно підприємств недостатньо. Потрібен комплексний підхід, розробка певної стратегії та комплекс заходів як на мікро-, так і на макрорівні, реалізація яких дозволить виключити виявлені недоліки. Результати дослідження можуть стати вагомим внеском у процес реформування економіки держави. І оскільки проблема формування кредитної політики підприємств в сучасних умовах господарювання є однією з ключових проблем, що стоїть як перед підприємствами, так і перед державою, реалізація розробленого комплексу рекомендацій дозволить значно прискорити процес виходу держави на наступний рівень економічного розвитку.

CONCLUSIONS

Thus, the mechanism of credit activity of enterprises is characterized by complexity of the structure, multiple elements with complex connections, dynamic and stochastic actions in general and in its separate elements, hierarchical and functional subsystems (forecasting and enterprise development planning system, system for motivation, commodity credit organization system, information system, which all have subsystems). Efforts of enterprises alone are not enough to form credit policy of enterprises, which would satisfy all market participants and state interests, without arising disproportions in certain industries. Complex approach is needed as well as development of certain strategy and complex of events both on micro and macro level which realization will allow to exclude revealed drawbacks. The results of investigation could become a major contribution to the process of state economy reforming and, as the problem of formation of credit policy of enterprises in present conditions of management is one of the key problems, which both enterprises and government face, the realization of developed complex of recommendations will allow to essentially accelerate the process of state transfer to the next level of economic development.

ЛІТЕРАТУРА

1. Алексеева А. Ритейл / А. Алексеева, Д. Карпенко, В. Опанасенко // *Комп'юльон*. – 2008. – № 15. – С. 8.
2. Белозерцев В. С. Аналіз впливу макроекономічних факторів на дебіторську заборгованість та взаєморозрахунки між підприємствами / В. С. Белозерцев // *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка»*. – 2011. – Т. 19, № 10/1. – С. 170–178.
3. Белозерцев В. С. Економіко-математичне моделювання оптимальної структури дебіторської заборгованості підприємства за товари / В. С. Белозерцев // *Економіст*. – 2011. – № 9. – С. 68–71.
4. Податковий кодекс України / Верховна Рада України // *Відомості Верховної Ради України*. – 2011. – № 13–14, № 15–16. – С. 112.
5. Скала З. Ритейл в Центральной и Восточной Европе / З. Скала, В. Хюбнер // *Новая торговля*. – 2006. – № 2. – С. 10–14.
6. Складчиков В. Украинский рынок молока / В. Складчиков // *Мир продуктов*. – 2007. – № 8(41). – С. 20–22.